

U máasewáal Xookil k'áat chi' 2025

JU'UNIL U TS'A'ABAL K'AJ ÓOLTBIIL

TSOLBEELANKIL U YÁAX K'ÁATCHI'ITA'AL KAAJ , ICH JÁALK'ABIL, ICH NU'UKT'AANIL, ICHIL OKSAJ ÓOLAL YÉETEL ICHIL JUMP'ÉEL TSIKBE'ENIL TSIKBAL YÉETEL U JO'OPÓOPIL BEY YÉETEL SUUKA'ANIL KUXTAL KAAJ YÓOK'LAL U JETS'MEYAJTA'AL JUMP'ÉEL PA'ATUUKULIL ÁATAJ TI'AL U KEETBESA'AL U KAAMBAL YÉETEL U NÁAKALIL U XUUL U KAAMBAL LE PAALAL KU TAKPOOLO'OB, TI'AL KA KANÁANTA'AK U PÁAJTALIL TI'AL U K'AMIK XOOK ICH KA'AP'ÉEL T'AAN ICH KASTLAN T'AAN YÉETEL MÁASEWAL T'AAN- JE'EX BIX JETS'A'ANIL U NOJ ÓOLALIL U KAAJAL.

SEQ
SERVICIOS
EDUCATIVOS
DE QUINTANA ROO

INMAYA
INSTITUTO PARA EL
DESARROLLO DEL PUEBLO MAYA
Y LAS COMUNIDADES INDÍGENAS
DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

**CDHE
QROO**
COMISIÓN DE LOS
DERECHOS HUMANOS
DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

**U máasewáal
Xookil
k'áat chi' 2025**

Yáax t'aanilo'ob

Jun múuch' tataatsilo'ob ku táan óoltiko'ob u mejen ch'úupalal yéetel mejen xi'ipalal, ,tu meento'ob jump'éel áantaj p'is óolali', tu'ux tu ba'atelt'aanto'ob le belbest'aanil a'ala'ab yóok'lal le xka'ansaj xooko'ob yéetel jka'ansaj xooko'ob ku ts'áajiko'ob xook ti' le k'iino'ob u káajbal xook ti' u paalal, le ma' u bino'ob tu kúuchil u meyaj yéetel ma' u bino'ob ts'áaj xook. Le je'elo' tumen ku tuukultiko'ob le ba'ax ku beetiko'obo', jump'éel ba'al ma' tu múuk'a'ankinsik u páajtalil wiinik ti' u káajbal máasewal xookil ti' u paalalo'ob, kex le Consejo Nacional ti' Fomento Educativo (CONAFE) tu ts'áaj jka'ansaj áantajo'ob ti'al u ts'áajiko'ob xook ti' u paalalo'ob.

Ka'a beeta'ab le beelankilmeyaje', a'ala'ab u jets'ts'o'okt'aanil p'is óolal méen le P'is óolal ti' Distrito, le tu ya'alaj ka p'aatak le áantaj p'is óolal, le beetike' tu k'áato'ob jump'éel xak'al áantaj nu'ukul, tumen le Ka'ap'éel Noj Kúuchilil Nojlu'um P'is Óolal (Tribunal Colegiado de Circuito) tu ts'áaj u nu'ukbesajil ma' u jan ts'áajik u ch'a'at'aanilo'ob ti' U Xuul Noj Kúuchilil P'is Óolal México (le ku a'albi' béey SCJN), ti'al u nu'ukbesik xak'al áantaj nu'ukul a'ala'ano'.

Le (SCJN) tu ts'áaj ti' le paalal ku takpoolo'ob le áantaj p'is óolal, yéetel u ch'a'at'aanil ch'a'ab tu k'iinil 16 ti u winalil mayo ti' u ja'abil 2025, le wakp'éel Jp'is Óol ti' Distrito kaajakba'al tu noj kaajil Chetumal, Quintana Roo, tu jets'aj jump'éel ch'a'at'aan, tu'ux ku k'áatik ti' u Noj K'axmeyajil Chúun xook ti' Ts'áajxookil tu Péetlu'umil Quintana Roo (La Coordinación General de Educación Básica de Servicios Educativos de Quintana Roo) ku chiimpolt le ba'alo'oba':

Ku meento'ob jump'éel pa'atuukul meyajilo'ob ka k'a'abetchajak bey noj tuukul áataj ti'al u keetbesa'al u kaambal yéetel u náakalil u xuul u kaambal le paalal ku takpoolo'ob, je'ebix u ka'ananiil u xook le táan u xookik ts'o'okole' xane' , k'a'ana'an u ts'a'abal kaj óoltbil yéetel oksaj óolil le máaxo'ob kaajakbalo'ob ti' le maaya kaaj, ti'al u páajtal u ya'aliko'ob le tsolbeejilo'ob kun meentbil ti'al u chiimpolta'al u páajtalil wiinik ti' u kaambal.

SEQ
SERVICIOS
EDUCATIVOS
DE QUINTANA ROO

INMAYA
INSTITUTO PARA EL
DESARROLLO DEL PUEBLO MAYA
Y LAS COMUNIDADES INDÍGENAS
DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

**CDHE
QROO**
COMISIÓN DE LOS
DERECHOS HUMANOS
DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

**U máasewáal
Xookil
k'áat chi' 2025**

U KÁAJBALIL

Le yáax k'áatchi'ita'al , jáalk'abil, ts'a'an ojéelbi', yéetel ichil jump'éel tsikbe'enil tsikbal yéetel u jo'opóopil bey yéetel suuka'anil kuxtal kaaj yéetel ma'alob oksaj óolal, jump'éel páajtalilo'ob máasewal múuch'kaajo'ob yéetel kaajo'ob , k'aj óolta'ano'ob tu páajtalilo'ob táanxel nojlu'umilo'ob yéetel u noj lu'umil México yéetel jump'éel ba'al k'anáan u meenta'al méen le Péetlu'umil.

Tu yóok'lal le ku ya'alik le ts'iiba', bey jets'a'an tu chiikpesajil le Nojtáambal xookil kajnáalilo'ob 2020, Quintana Roo yaan ti' 1,857,985 u túulul kajnáalilo'ob ti' le buka'ajila', le kajnáalil k'áabetkunsab tumen INEGI ti'al u p'isik buka'aj máako'ob ku k'ajóoltikuba'ob ku táalo'ob ti' le sijnáalo'ob múuch'kaajo'ob yaan ti'ob óoxp'éel ja'abo'ob yéetel máanal, le keet ti' 1,765,783 máako'ob.

Yéetel u xookil wíiniko'ob le INPI tu "p'isaj máasewal kaajnáalo'ob ku k'aj óoltikuba'ob yéetel le E'esajil (k'áatchi'il ya'abkuunsa'ab) ti' le Nojtáambal xookil kajnáalilo'ob 2020", tu'ux ku tal u ya'alik ti' u Péet lu'umil Quintana Roo yaan 586,723 mil máako'ob ku k'aj óoltikuba'ob máasewalo'ob; tu buka'ajil máako'ob u k'áat ya'al 33.23%. Le o'olal, ti' tu yóok'lal 100 kajnáalilo'ob, 33 ku k'áaj óoltikuba ku táal ti' máasewal múuch'kaajilo'ob kaajakbalo'ob tu jejeláasil méek'tankaajilo'ob.

Yóok'lal lelo', **le méek'tankaajilo'ob yaan ya'ab máasewal kaaja'ano'ob u k'aaba'obe': Felipe Carrillo Puerto**, José María Morelos yéetel Lázaro Cárdenas, wáa ku keetbesa'al yéetel u láak' méek'tankaajilo'ob, le yaanti'ob **80% yéetel 92%**, ti' uláak' méek'tankajilo'ob Bacalar, Tulum, Cozumel, Othón P. Blanco yéetel Solidaridad, u kajnáalilo'ob 30% yaano'ob ; beyxan,

SEQ
SERVICIOS
EDUCATIVOS
DE QUINTANA ROO

INMAYA
INSTITUTO PARA EL
DESARROLLO DEL PUEBLO MAYA
Y LAS COMUNIDADES INDÍGENAS
DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

**CDHE
QROO**
COMISIÓN DE LOS
DERECHOS HUMANOS
DEL ESTADO DE QUINTANA ROO

INPI
INSTITUTO NACIONAL
DE LOS PUEBLOS
INDÍGENAS

**U máasewáal
Xookil
k'áat chi' 2025**

u méek'tankaajilo'ob Benito Juárez, Islas Mujeres yéetel Puerto Morelos jach
ma' ya'ab máasewal kaajnáalo'ob yaano'obi'.

La'aten yaan u k'abeetil u beeta'al le k'áatchi'ita'al yo'olal u meenta'al
jump'éel pa'atuukulil áataj ti'al u keetbesa'al u kaambal yéetel u náakal u
xuul u kaambal le paalal ku takpoolo'ob, ti'al ka kanáanta'ak u páajtalil ti'al
u k'amik xook ich ka'ap'éel t'aan ich kastlan t'aan yéetel máasewal t'aan-
je'ex bix jets'a'anil u noj óolalil u kaajal, le ku ma'alob tsoolol ti' le
múulxot'ts'íiba':

PA'ATUUKULIL ÁATAJ TI'AL U KEETBESA'AL U KAAMBAL YÉETEL U NÁAKAL U XUUL U KAAMBAL LE PAALAL KU TAKPOOLO'OB, TI'AL KA KANÁANTA'AK U PÁAJTALIL TI'AL U K'AMIK XOOK ICH KA'AP'ÉEL T'AAN ICH KASTLAN T'AAN YÉETEL MÁASEWAL T'AAN- JE'EX BIX JETS'A'ANIL U NOJ ÓOLALIL U KAAJAL.

1. XUULTUUKULO'OB

1.1. Noj xuultuukul

Ti'al ka páajchajako'ob u ma'alo'ob t'aano'ob le xooknáalo'ob ichil u na'atsil t'aan. Ti'al u páajtale' k'abeet u kaniko'ob u k'abetkuunsiko'ob le ba'alo'ob yaan ti'al t'aano'ob yéetel tuláakal ba'alo'ob yaan ti' u t'aankaaj, ku pa'ata'al le mejen ch'úupalal yéetel mejen xi'ipa'alal ku kano'ob t'aan yéetel ts'iib yéetel ka'ap'éel t'aan, ka u yilo'ob u k'abeetil u t'aan yéetel suuka'anil tsikbal kaaj yéetel miatsil, ka yanaak u páajtalil jump'éel tuukul ichilo'ob baak' meyajtsilil xook p'ist'aan, bey u mu'uk'a'ankinsa'al u láak' ojelil ichil u jejeláas kaambalo'ob.

Ti' u yáax tsolbeelankil kaambalilo'ob ku ka'ansa'al ba'alo'ob ti'al u táan óolta'al le paachikuunsa'an ila'ab te'e p'i'iso'ob beeta'abo'ob, uti'al ma' u loobilta'al u páajtal t'aanilo'ob le xooknáalo'ob. Le pa'atuukul meyajo'ob yaan u be'etal yéetel jump'éel ka'ansaj xook, ti'al ka'ansbi' le pa'alal ku takpoolo'ob yéetel ti' tuláakal le x kaambalo'ob yéetel jkaambalo'ob yaano'ob ti' le ka'apéets'el naajil xooko'ob ti'al máax beeta'an le ka'ansajo', le u k'áat u ts'iibkuba'ob ti' le ka'ansaj xook, le yaan u ka'ansa'al je'ex bix ts'iiba'anil te'e **Tsolmeyajil ka'apéets'el ts'áajxook tu'ux ku ka'ansaj yéetel maaya t'aan yéetel miatsil (Programa analítico de educación secundaria con enfoque en la lengua y cultura maya)**, lela' beeta'an bey le Tsolmeyajil xook ti'al Ka'apéets'el Ts'áajxook (U chichankuunal le Tsolmeyajil ti' le wak yáalmanyáalil). Beeta'an méen u Mola'ayil Chún xook ti' ti' Ts'áajxookil tu Péetlu'umil Quintana Roo (La Coordinación General de Educación Básica de Servicios Educativos de Quintana Roo).

1.2. K'a'ana'an xuultuukulo'ob

- **Keetbesa'al kaambal:** ti'al u beeta'al u xu'ulul paachilkuusajil xook, le chíikpajo'ob ti' p'i'iso'ob beeta'ab ti' le paalal ku takpoolo'ob , ti'al u páajtal u k'amiko'ob jump'éeel ka'ansaj xook yéetel ka'ap'éeelil t'aan, ich kastlan t'aan yéetel ichil máasewal t'aan-, yéetel u noj óolil u kaaj.
- **T'aanilo'ob:** Mu'uk'a'ankuunsa'al u páajtal u t'aanal yéetel ts'íibta'al le maaya t'aan ichil le xoonáalo'ob yéetel u chíimpolil u ch'i'ibalil yéetel miatsil.
- **Ka'asajilo'ob:** Jelbesajil u pa'atuukulil ts'áaj xook kaambal Molayil jala'ach(U chichankuunal le Tsolmeyajil ti' le wak yáalmanyáalil) tu'ux ku táakbesa'al u k'aj óolalilo'ob kaajo'ob yaan ba'al u yilo'ob yéetel le naajil xook bey xan yéetel u kuxtal le xooknáalo'ob tu'ux ku ka'ansaj yéetel u t'aan yéetel u miatsil le paalal ku takpoolo'ob.
- **Kaajo'ob:** U xu'ulul u p'áatal páachil xook ti' le maaya kaajo'ob yóok'lal le talamilo'ob ku k'atikuba'ob ti'al u yúuchul t'aan yéetel u mu'uk'a'ankuunsa'al le táankelemilo'ob bey u kanáanilo'ob le miatsil.
- **Mola'ayilo'ob:** Mu'uk'a'akuunsil le ts'áaj xook yéetel uláak' kaambalilo'ob yéetel u páajtal u t'aanal le maaya t'aano' yéetel u nu'ukulilo'ob ka'ansajil.
- **Kuxtalil kaaj:** U beeta'al u táakpajalo'ob láak'tsilo'ob yéetel ts'a'abal k'aj óoltbil le meyajo'ob jóok'ob ma'alobil ti'al le ka'ansaj xook.

2. BIX KUN MEYAJBIL

2.1.- XOOKIL

Le pa'atuukul xookil yéetel le tsolmeyaj ti'al Ka'apéets'el xook u k'aabatmaj U chichankuunalil le Tsolmeyajil ti' le wak yáalmanyáalil (Programa sintético de la Fase 6), tojtáanta'an yéetel le ka'apéetesel xook le múucha'an k'aj óolalilo'ob ti' le ka'anal xookilo', le yaan u meyajta'al yéetel

le óoxp'éel jejeláasil xook: general , técnica yéetel telesecundaria tu'ux u ts'iibmuba'ob le xkaambalo'ob yéetel jkaambalo'ob ku takpoolo'ob.

U Noj Mola'ayil ti' le Chuun Xookil (La Coordinación General de Educación Básica) tu beetaj jump'éel k'exil ti' le chichankuunsajil tsolmeyaj yáalmayáal wak, ti' le t'aan, yéetel ku na'ato'ob yéetel le miatsil bey yéetel le ba'alo'ob k'a'abet u kaamko'ob le paalal ku takpoolo'ob ti'al meyajtbi', ka ka'ansa'ak xooko'ob yaan u k'abeeta'al ti'al u táan óolta'al le páachilchaja'an xook yéetel le p'i'isil kaambalo'ob beeta'ab, la'atene' ku beeta'al le **Tsolmeyajil analítico tu ka'apéets'el xook tu'ux ku ka'ansaj yéetel maaya t'aan yéetel miatsil**, le ba'alo'ob kun ka'ansbi' yaan u meenta'al yéetel jump'éel ka'ansajil.

Ti' le tsolmeyaj analítico yaan u meyajta'al yéetel le paalal ku takpoolo'ob le máasewal t'aanil bey na'atsil t'aan, ku táanikuunsa'al u ka'ansa'al moots xookil je'ex bix ba'al ka'ansbil ti' le keetbesajil xookil.

Le Tsolmeyaj analítico ku táanikuusik kaambalo'ob kaajo'ob, ku ts'a'abal k'aj óotbil le yáax kaajo'ob ti'al ka yaanak keetil páajtalilo'ob.

Le xooknáalo'ob ti'al máax beeta'al le meyajtsil yaan u xooko'ob t'aan, yéetel le máasewal t'aan bey ka'ap'éel t'aan, tumen le kastlan t'aan u yáax t'aan le noj kaaj .

U tuukulil ka'ansajil ti'al u yáanta'al ku kaxtik ku kaxtik ken ts'o'okok u xook le xooknáalo'ob ti' le ka'apéets'el xook ka páajchajak u t'aanko'ob le ka'ap'éel t'aan tu beelil.

2.2.- Ti' máax ku beeta'al yéetel tu'ux kun beetbil

Le tsolmeyaj analítico ti' le ka'apéets'el xook tu'ux ku ka'ansaj yéetel maaya t'aan yéetel miatsil, yaan u meenta'al yéetel jump'éel ka'ansajil ti' le naajil xooko'oba':

- Naajil xook Ka'apéets'el General “Leona Vicario” (Escuela Secundaria General “Leona Vicario”), le yaan tu noj kaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.

- Le yaan tu kaajil Ka'apéets'el Técnica "José María Luis Mora", (Escuela Secundaria Técnica "José María Luis Mora"), le yaan tu noj kaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.
- Naajil xook Telesecundaria "Niños Héroes" (Escuela Telesecundaria "Niños Héroes"), le yaan tu kaajil Santa Rosa II, méek'tankaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.

Ti' le kúuchil xooko'ob tu'ux u ts'íibtmuba'ob le paalal ku takpoolo'ob ti'al u k'áamko'ob u ka'apéets'el xook.

Yéetel le paalal ku takpoolo'ob, le ka'ansajil yaan u je'ebel ti' tuláakal xooknáalo'ob u k'áat u bisej yéetel u ts'íibtmubaj ti' le kúuchil xooko'ob tso'ok u ya'alal ti' le ju'una'.

2.3.- U tsolmeyajil

Ka ts'a'abak u óojelt ti' le jka'analna'atilo'ob yéetel jka'ansajo'ob ti'al u múuch' meento'ob le xook kun ka'ansbil.

Ka ila'ak tuláakal u nu'ukulo'ob tecnológicos yaan te'e te'e naajil xooko'ob ti'al u yila'ab ba'ax meyajilo'ob kun meentbil(Nu'ukulil u'uybil t'aan, proyector yéetel uláak' ba'alo'ob.

Yaan u liik'saj óolta'al le maaya t'aan yéetel ku k'a'abetkuunsa'al nu'ukulo'ob cha'anbil je'ebix (áanalte'ob, carteles, boonil pako'ob, (muralil), (u láak'o'ob.)

2.4.- U ch'a'ajo'oltajil meyajilo'ob

Ka x'iimbata'ak le kúuchilo'ob meyaj ti'al u yila'al le ba'alo'oba':

- U táakpajal le jxoonáalo'ob
- U k'a'abetkuusiko'ob le maaya t'aan
- Yaan u chúunsa'al u k'a'abetkuunsa'al le maaya t'aan

2.5.-Jatsk'iinil kun beetbil le ka'ansaj

Le Tsolmeyajil analítico ti' xookil ka'apéets'el(Programa analítico de educación secundaria)(tu'ux kun ka'ansbil maaya t'aan yéetel miatsil, yaan u ku be'etal ti' jump'éel ka'ansajil ti' le paalal ku takpoolo'ob, yéetel ti' tuláakal

jxooknáalo'ob u k'áat u biso'ob le xookil , je'el u páajtal u xookiko'ob tu káajalil u k'iinil xook 2025-2026 tak ken jóok'ko'ob ti' le ka'apéets'el xooko'.

Yaan u ts'a'abal xook **óoxp'éel k'iin ti' le semana**, ka'ap'éel jatsk'iin ti' **jump'éel k'iin**, u jatsk'iinil xook, tuláakale' wak jatsk'iin ti' jump'éel semana.

2.6. U Noj tuukulil ka'ansajil yéetel tsolmeyajil

2.6.1.- ka'ansajil

Kúuchil t'aan: Ku k'a'abetkuunsa'al le maaya t'aan ichil tuláakal le jejeláasil xook yaan u yililko'ob le tsolmeyajil analítico ti' ka'apéets'el xook tu'ux ku ka'ansaj yéetel le maaya t'aan yéetel miatsil.

Kaambalo'ob tu'ux ku meyajta'al : Tsoltuukulo'ob tu'ux ku yilal

U tuukul maaya (je'ebix, matemáticas, tsolk'iin, ka'ansajil yéetel tsaak xiiwo'

P'i'isil kaambalo'ob : Meyaj xooko'ob , rubricas, beeta'an yéetel u tuukulil báak'meyajtsilil.

2.6.2.- Meyajtsil

Múuch'il meyaj xook: Táakpaja'an taatatsilo'ob, na'atsilo'ob yéetel kanampaalo'ob.

Tsolmeyajil : Tsolt'aan ti' óoxp'éel winal tu táan kaaj yóok'lal bix u bin u kaambalo'ob.

3. KA'ANSAJIL LE TSOLMEYAJIL ANALÍTICO KA'APÉETS'EL XOOK TU'UX KU BEETA'AL KA'ANSAJIL YÉETEL MAAYA T'AAN YÉETEL MIATSIL.

3.1.- XUULTUUKUL

U keetbesa'al le kaambal yéetel u náakal u xuul u kaambal le paalal ku takpoolo'ob, k kanáantik u páajtalilo'ob ka ts'a'abakti'ob xook yéetel ka'ap'éel t'aan- ich kastlan t'aan yéetel máasewal t'aan- je'ex bix u noj óolalo'ob u kaajal.

Beyxan ka meenta'ak u k'aj óolta'al yéetel u t'aanal le maaya t'aan, yéetel u mu'uk'a'akuunsa'al miatsil chi'ibalil yéetel u chiimpolil na'atsil t'aan méen le paalalo'ob ku takpoolo'ob, bey tuláakal le xooknáalo'ob ku xooko'ob ti' le naajil xook ojéela'an u k'áat u ts'iibtuba'ob ti' le kaambalo'.

3.2.- Buka'aj kun xáantal :

Ka'ap'éel k'iin ti' le semana, óoxp'éel jatsk'iin ti' le k'iin, le ku beetik wakp'éel jatsk'iin ti' le semana.

3.3.- Buka'aj paalalo'ob kun ka'ansbil

Le paalal ku takpoolo'ob , le kéen káajak xook ti' u ja'abil 2025-2026, le ts'o'ok u máano'ob ti' le yáax yéetel ka'ap'éel ja'ab xook ti' le ka'apéets'el xook ti' le naajil xooko'oba'

- Naajil xook Ka'apéets'el General "Leona Vicario" (Escuela Secundaria General "Leona Vicario"), le yaan tu noj kaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.
- Le yaan tu kaajil Ka'apéets'el Técnica "José María Luis Mora", (Escuela Secundaria Técnica "José María Luis Mora"), le yaan tu noj kaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.
- Naajil xook Telesecundaria "Niños Héroes" (Escuela Telesecundaria "Niños Héroes"), le yaan tu kaajil Santa Rosa II, méek'tankaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.

Bey je'emáakalmáak xkaambal yéetel jkaambal ku xooko'ob ti' le naajil xooko'ob ka'apéets'el yéetel u k'áat u ts'íibtuba'ob ti' le kaambal.

3.4.- Nu'ukulo'ob yéetel ba'alo'ob kun k'a'abetkuunsa'al:

3.4.1.- Áanalte'ob:

- Programa de Estudio para la Educación Secundaria (Programa Sintético de la Fase 6)
- Libro de texto gratuito **Programa de Lengua Maya**, primera edición 2018, de la Dirección General de Educación Indígena de la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **Maya. U Áanalte'il Xoknaal. Yáaxja'ab Xook**, primera edición 2018, de la Dirección General de Educación Indígena de la Secretaría de Educación Pública.

U máasewáal
Xookil
k'áat chi' 2025

- Libro de texto gratuito **Maya. U Áanalte'il Xoknaal. Ka'aja'ab Xook**, primera edición 2018, de la Dirección General de Educación Indígena de la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **U Áanalte'il Xookilo'ob ich Maaya T'aan 3** (*Libro de literatura en lengua maya 3*), primera edición 2018, elaborado en la Dirección de Apoyos Educativos de la Dirección General de Educación Indígena de la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **U Áanalte'il Xookilo'ob ich Maaya T'aan 4** (*Libro de literatura en lengua maya 3*), primera edición 2018, elaborado en la Dirección de Apoyos Educativos de la Dirección General de Educación Indígena de la Secretaría de Educación Pública.
- Cuadernillo **Óox Kanbesajil Xook** de primera edición, elaborado en la Secretaría de Educación de Quintana Roo.
- Cuadernillo **Óox Kanbesajil Xook** de segunda edición, elaborado en la Secretaría de Educación de Quintana Roo.
- Cuadernillo **Óox Kanbesajil Xook** de tercera edición, elaborado en la Secretaría de Educación de Quintana Roo.
- Cuadernillo **Óox Kanbesajil Xook** de cuarta edición, elaborado en la Secretaría de Educación de Quintana Roo.
- Cuadernillo **Óox Kanbesajil Xook** de quinta edición, elaborado en la Secretaría de Educación de Quintana Roo.
- Cuadernillo **Óox Kanbesajil Xook** de sexta edición, elaborado en la Secretaría de Educación de Quintana Roo.
- Libro de texto gratuito **Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Yáax grado, primer grado primaria**, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Ka'apéel grado, Segundo grado primaria**, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Óoxp'éel grado, Tercer grado primaria**, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Kamp'éel grado, Cuarto grado primaria**, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Jo'op'éel grado, Quinto grado primaria**, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito **Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Wakp'éel grado, Sexto grado primaria**, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.

- Libro de texto gratuito ***Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Yáax grado, primer grado secundaria***, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito ***Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Ka'apéel grado, Segundo grado secundaria***, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.
- Libro de texto gratuito ***Meyajo'ob ichil in t'aan, Proyectos en mi lengua. Maaya t'aan (Maya). Óoxp'éel grado, Tercer grado secundaria***, primera edición 2023, elaborado por la Secretaría de Educación Pública.

3.4.2.- Uláak' nu'ukulo'ob ka'ansajil :

- Múuch' ba'alo'ob ti'al cha'anbilo'ob (Maaya xook k'iin, pak' boona'ano'ob, yéetel uláak'ba'alo'ob)
- Digital je'exbix kúuchilo'ob tu'ux yaan maaya áanalte'ob u'uybil yéetel meyaj xooko'ob interactivos wáa nu'ukulo'ob (Apps) Tsoola'an t'aan k'a'ana'antak (je'ebix. In Maya)
- Kúuchilil, ka yaanak kúuchil xook yéetel tuláakal ba'al k'a'ana'antak yéetel kúuchilo'ob táankab ti'al u beeta'al maaya payalchi' (je'exbix Janal pixan)

3.5.- Tsolbeelil

Péeksa'ajil, táakpaja'anil yéetel séeba'an na'atbil ti'al u Dinámico, participativo y práctico, beejkuunil ti' u k'a'abetkuunsa'al sáansamal yéetel baxalo'ob, beetbil meyajob, yéetel múuch' meyajil, ka beeta'ak le ku ya'alik le tsolmeyajil analítico ti' le ka'apéetsel xook tu'ux ku ka'ansaj yéetel maaya t'aan yéetel miatsil.

3.6.- ka'asajo'ob :

Yaan u bo'otal ka'asajo'ob le kun ts'áajiko'ob ka'ansaj xook ti' le naajil xooko'oba:

- Naajil xook Ka'apéets'el General "Leona Vicario" (Escuela Secundaria General "Leona Vicario"), ti'áan tu noj kaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.

- Najil xook Ka'apéets'el Técnica "José María Luis Mora", (Escuela Secundaria Técnica "José María Luis Mora"), ti'an tu noj kaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.
- Naajil xook Telesecundaria "Niños Héroes" (Escuela Telesecundaria "Niños Héroes"), ti'an tu kaajil Santa Rosa II, tu méek'tankaajil Felipe Carrillo Puerto, Quintana Roo.

3.7.-Oochel ti'al ojeltbil bix kun bin le xooko'

JEJELÁAS XOOKO'OB	TSOLMEYAJILKA'ANSAJIL	YAAN U CH'A'A ÓOLTA'AL
Ka'apéets'el General Ka'apéet'sel Técnica Telesecundaria	K'áatalil: U nuup'ul yéetel le kaambal xook (PDA), u múuk'a'ankinsa'al yéetel ka meenta'ak u k'a'abetkunsal le t'aan yéetel maaya miatsil yeetel le tsolmeyaj analítico ti' le ka'apéets'el xook tu'ux ku ka'asaj yéetel maaya t'aan yéetel miatsil.	U ts'a'abal t'aan U k'a'abetkunsal k'ajlail k'iino'ob yéetel formación técnica.
	Junp'èel ka'ansajil tu'ux ku táakpajal kaaj yéetel ku ye'esa'al le ba'alo'ob tu kano'ob.	Ka beeta'ak jump'èel cha'anil yo'olal u suuka'anil kaaj.
	Ku k'a'abetkunsal le ju'uno'ob beeta'ano'ob, nu'ukulo'ob yéetel nu'ukulo'ob tecnológicos, te'e tu naajil xooko'ob	Áanalte'ob, , báaxal xookil, meyajo'ob, u nu'ukulo'ob u'uybi' yéetel ilbi', (carteles, boono'ob, ba'alo'ob cha'anbil yéetel ulàak' ba'alo'ob)

3.8.-P'i'sil kaambal

Ka'akap'èel winal kun beetbil p'i'sil ti'al u yila'al bix u bin u kaambal le paalal ku takpoolo'ob, beyan ti' le xkaambalo'ob yéetel le jkaambalo'ob tu ts'iibtuba'ob ti' le ka'ansajil.

Le jka'ansajo'ob yaan u ts'iibtiko'ob bix u bin kaambalo'ob ti' jump'èel tsolts'iibil kun túxtbil ti' ka'aka'ap'èelil winal ti' u Jo'olpóopil Ka'apéets'el Xook ti' u Noj Mola'ayil Chuun Xookil (Coordinación General de Educación Básica)

Yaan táanil u beeta'al u ts'o'okol xook , yaan u meenta'al jump'éeel p'i'isil kaambal ja'abil yéetel u jka'ansajilo'ob ts'áaj le xooko'ob yaan u ts'áajiko'ob jump'éeel ts'okt'aanil, tu'ux ku ya'alike' buka'aj u ka'ana'anil le kaambal tu beeto'ob le xooknáalo'ob ku takpoolo'ob yéetel buka'aj paalal ma' tu kaambalnaji',

U PÁAJTAJIL U YÁAX K'ÁATCHI'ITA'AL KAAJ , ICH JÁALK'ABIL, ICH NU'UKT'AANIL, ICHIL JUNP'ÉEL TSIKBE'ENIL TSIKBAL YÉETEL U JO'OPÓOPIL BEY YÉETEL SUUKA'ANIL KUXTAL KAAJ YÉETEL OKSAJ ÓOLAL

Jach k'aabet u beeta'al k'áatchi'il ti' máasewal múuch'kaajo'ob yéetel kaajo'ob ti'al u kanáanta'al u páajtalil ti'al u ya'aliko'ob wáa je'el u páajtal u ch'a'at'aano'ob yóok'lal je'eba'axak meyaj kun ts'a'abil yéetel ka yaanak ba'al u yil u páajtalilo'ob yéetel xan tu jáalk'ab páajtalil yéetel tuukulo'ob ti' le máasewal múuch' kaajo'ob, le yaan xann ba'al u yil yéetel u k'iinil u yaanta'alti' u páajtalilo'ob, je'ebix u páajtalil u táakpajal ti' almejen, u páajtalil u kanàantilk yéetel u mu'uk'a'ankuunsik u miatsil. U t'aan yéetel u mola'ayilo'ob, u páajtalil u p'áataalti' u péetlu'umo'ob, beyxan u páajtalil toj óolal, kaambal yéetel u jóok'ol táanil, y' ñeetel uláak' páajtalilo'ob.

Ba'ax yéetel ku k'aj óolta'al u páajtalil le máasewal k'áat chi'ita'anil

- Jatsts'íibil 6 yéetel 27 ti' le K'axt'aanil (Convenio) Numeroil 169 ti' le Múuch'tambal Táanxel Nojlu'um ti' le Meyaj yóok'lal Máasewal Múuch'kaajo'ob yéetel Tribales.
- Jatsts'íibil 18 yéetel 19 ti' u A'almajt'aanil Naciones Unidas yóok'lal u Páajtalilo'ob Máasewal kaajo'ob.
- Jatsts'íibil 2, múulxot'ts'íibil A jatsts'íib VI yéetel VIII, B jatsts'íibil IV yéetel XV ti' u Noj A'almaj T'aanil u Péetlu'umil México.

- Jatsts'íibil 4, ti' u A'almajt'aan u k'áatchi'ita'al Máasewal Múuch'kaajo'ob yéetel kaajo'ob yéetel afromexicanas ti' u Péetlu'umilo'ob Quintana Roo.

XUULTUUKUL YÉETEL U NU'UKULIL U K'ÁATCHI'ITA'AL

Xuultuukulil k'áatchi'ita'al

U k'aamal le ba'ax ku tuukulta'al yéetel ts'íibtbil t'aano'ob ti' le máako'ob kun k'áatchi'ita'alo'ob yóok'lal pa'atuukulil áataj ti'al u keetbesa'al u kaambal yéetel u náakal u xuul u kaambal le paalal ku takpoolo'ob, ti'al ka kanáanta'ak u páajtalil ti'al u k'amik xook ich ka'ap'éel t'aan ich kastlan t'aan yéetel máasewal t'aan- je'ex bix jets'a'anil u noj óolalil u kaajal.

Le ba'ax kun k'áatchi'ita'al

Yaan u meenta'al k'áatchi'il yóok'lal u meenta'al jump'éel pa'atuukulil áataj ti'al u keetbesa'al u kaambal yéetel u náakal u xuul u kaambal le paalal ku takpoolo'ob, ti'al ka kanáanta'ak u páajtalil ti'al u k'amik xook ich ka'ap'éel t'aan ich kastlan t'aan yéetel máasewal t'aan- je'ex bix jets'a'anil u noj óolalil u kaajal.

U YÁALMANYÁALIL LE K'ÁATCHI'IT'A'ANIL

Yáayalal u ts'áabal ojéeltbil

Ti' le yáayalal, yaan u ts'a'abal ti' le máaxo'ob kun k'áatchi'ita'alo'ob u nu'ukbest'aanil, yéetel jump'éel tsikbe'enil tsikbal yéetel u jo'opóopil bey yéetel suuka'anil kuxtal kaaj, yo'olal le ba'al kun k'áatchi'ita'al, la'atene' yaan u ts'a'abal k'aj óoltbil le páayt'aanil, beyxan yóok'lal le ba'alo'ob kun k'áatchi'ita'al.

Ti'al lelo', yaan u beeta'al jump'éel mola'ayt'aan ti'al u ts'a'abal k'aj óoltbil tu méek'tankaajil Felipe Carril Puerto, Quintana Roo, tu k'iinil yéetel tu kuuchil tu'ux kun a'albil ti' le Páayt'aan, ku pa'ata'al u táakpajalo'ob máasewal maaya múuch'kaajo'ob yéetel kaajo'ob maaya tu méek'tankaajil Felipe Carrillo Puerto Quintana Roo, yéetel u mola'ayil tu'ux ku ch'a'abal ch'a'at'aano'ob

wáa xan jo'opóopilo'ob wáa mola'ayilo'ob, jala'achil kaajo'ob, taatatsilo'ob, j kanáanil le paalal ku takpoolo'ob, múuchtáambal taatatsilo'ob, ti'al u ts'a'abal k'aj óoltbil ti' le máaxo'ob ku k'uchulo'ob yo'olal le tsolbeelankil k'áatchi'ita'al. Ti'al le meyaja' yaan u tuúuxta'al u ju'unilo'ob u páayt'aanta'al u jala'achiloo'ob wáa u jo'olpóopil máasewalo'ob ti'al u meenta'al le mola'ayt'aan.

Yáayalal tsikbalta'an u ka'aj

Ti' le yáayalal u ka'aka'aj maaya kaajo'ob, yaan u meenta'al jump'èel múuch' tsikbal, yaan u jach tuukulta'al, yaan u ch'a'abal ch'a'a t'aano'ob yéetel yaan u meenta'al ts'iibata'la le ba'ax ku tuukultiko'ob, le ba'alo'ob tu yilo'ob wáa yaan u ts'áajiko'ob u tuukulo'ob je'ebix nu'ukbesilo'ob u kaajalo'ob yéetel u ch'a'at'aano'ob, yéetel le nuu'ukbest'aan k'aama'an ti' le yáax yáalmanyáalil

Ti' le yáayalal yaan u beeta'al tu k'iinil ku ya'alik le Páayt'aan yéetel le máasewal jala'acho'ob wáa le mola'ayilo'ob jo'olpóopilo'ob ti' le maaya kaajo', je'el upáajtal u k'áatiko'ob ka yaanak le jala'ach ilik le meyajo'ob chéen ti'al wáa ku k'a'abetal u yojeltiko'ob wáa ba'ax ma'a u na'atiko'ob yóok'lal le ba'al ts'a'ab k'aj óoltbil.

Yáayalal u k'áatchi'ita'al

Ti' le yáayalal, yaan u beeta'al le múuch'táambal k'áatchi'ita'al tu k'iinil yéetel tu kúuchil tu'ux ku ya'alik le Páayt'aan, te'e' tu'ux u jala'achil ilik le meyaja' yaan u meentik ka yaanak jun;mp'éel tsikbal k'abeetil ti'al u k'aamik tuukulo'ob yéetel le ba'alo'ob ila'ab, le ku táalo'ob ti' le ch'a'at'aano'ob beeta'ab ti' le máasewal kaajo'obti'al u yila'al ka páajchajak u ch'a'at'aantiko'ob le k'a'abet ch'a'at'aano'ob.

Yáalyalal u ch'a'ajo'olta'ajil ch'a'at'aano'ob yéetel u p'isjaajkuunsik le ch'a'at'aano'ob beeta'abo'ob

Ti' le yáayalal yaan u yila'al ka chíimpolta'ak tuláakal le ba'alo'ob yaan u yil yéetel le ch'a'at'aan ch'a'ab ti' le k'áatchi'ita'al

U máasewáal
Xookil
k'áat chi' 2025

K'ÁATCHI'OB

Ma'alo'ob ka wilik wáa ka tuukultik le Pa'atuukulil áantaj keetbesa'ajil kaambal meenta'an ti'al u keetbesa'al u kaambal yéetel náakal u xuul u kaambal le paalal ku takpoolo'ob yéetel u máasewal t'aan yéetel miatsil. Ba'axten ka tuukultik

Ka tuukultik wáa le ba'alo'ob a'ala'an u beeta'al ku ts'áajik u páajtalilo'ob le paalal ku takpoolo'ob ka u k'aamo'ob ka'ap'éel t'aan xook- kastlan t'aan yéetel u máasewal t'aan- yéetel je'ex bix u noj óolalo'ob u kaajal.

Ba'ax ka tuukultik yóok'lal le nu'ukul áantajo'ob kun k'a'abeta'al ti' le pa'atuukulil áantaj keetbesa'ajil kaambalil a'ala'ano'

Ka tuukultike' le máako'ob ts'a'ano'ob ti'al u ka'anso'ob le kaambal yaan ti' le Pa'atuukulil áantaj keetbesa'ajil kaambal , u yojéelo'ob tu beel le meyajo' .

Ka tuukultike' wáa le mejen ch'úupalal, mejen xi'ipaalal yéetel táankelemilo'ob ti' le maaya kaajal jach ku k'a'abetkuunsiko'ob le maaya t'aan ichil u sáansamal kuxtal .